

MAĞARALAR, yıkıma uğrayan doğal güzelliğimiz

NURİ GÜLDALİ, Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü, Ankara

Biri Alman diğeri İngiliz iki oldukça kalabalık mağaracı grubu ile 1976 yılı ağustos ve eylül aylarında Seydişehir (Konya) dolaylarında girme olanağını bulduğum birkaç mağarada gördüğüm ve edindiğim izlenimlerde, bu güzel doğal varlıklarımızın da yüzyıllardır yakılan ve kesilen ormanlarımız, kirletlenen denizlerimiz ve göllerimiz, bunların yağma edilen kıyıları gibi horlanan ve yok edilen doğal varlıklarımız arasında, belki de baş sırada yer aldığını büyük bir üzüntü ile saptadım.

Yok edilen orman örtüsü yeni dikimlerle yerine getirilebilir, kirletlenen göller ve denizler çağımızın ileri teknolojisi ile temizlenebilir, fakat yıkıma uğramış bir mağarayı eski durumuna getirmenin, eski doğal güzelliğine kavuşturmanın olanağı yoktur. Bu nedenle bu sorun zaman yitirmeden üzerinde durulması gereken bir konudur.

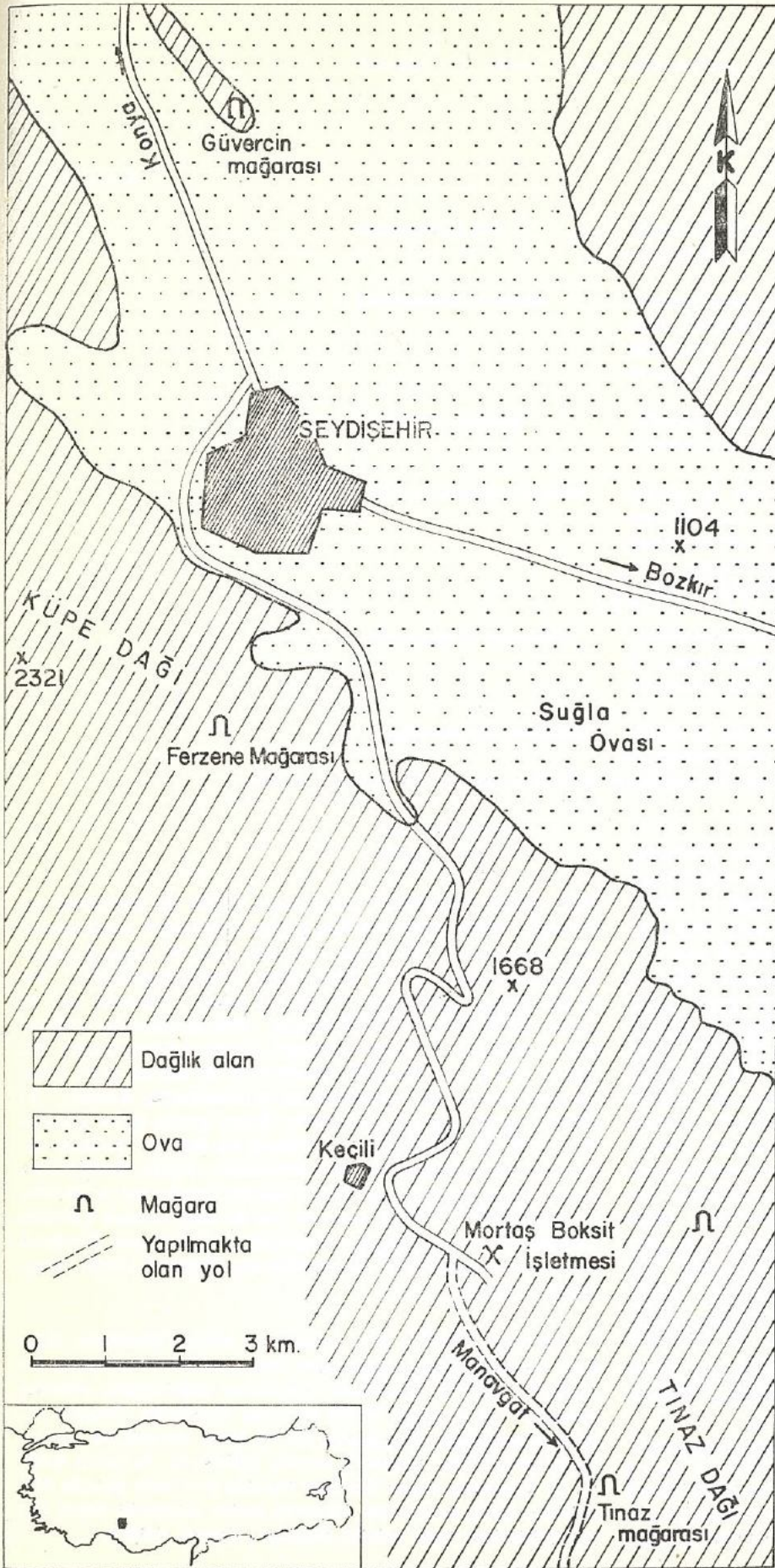
Seydişehir'in güneyinde yükselen çok arı kireçtaşlarının oluşturduğu küpe dağı ve Tınaz dağında girme olanağı bulduğumuz mağaralarda izlediklerimiz, bize şu gerçeği gösterdi: Köylerden ve kentlerden uzaklarda bulunan veya her kişinin giremeyeceği kadar sarp ve derin mağaralar kendilerine özgü tüm güzellikleri ile, yani dikitleriyle,

sarkıtlarıyla, yer yer kar gibi beyaz traverten örtütü duvarlarıyla öylece durmaktadırlar. Buna karşın, yerleşme yerlerine yakın ve insanların kolayca girebildiği mağaraların durumları ise acınacak bir haldedir. Bu tür, genellikle yatay uzanan, ışık ve halat yardımı ile herkesin kolaylıkla girebildiği mağaralar büyük yıkıma uğramışlardır.

Seydişehir'in 5 km güneyinde dik bir biçimde yükselen Küpe dağı'nın kuzey yamacında bulunan Ferzene mağarası (Şekil 1), kente ve hele hele kentin eğlence ve piknik yeri olan kuşulu pınarlarına çok yakın olması nedeni ile en çok yıkıma uğramış bir mağaradır. Geniş ve görkemli girişi eski tarihi çağlarda insanlar tarafından barınak olarak kullanılan Ferzene mağarası, yatay olarak 250 m. uzunluğa sahiptir. Bu geniş ve düzgün girişten sonra ve ancak emekleyerek, zorlukla yürünebilen dar kesimleri de aşarak dikitlerin, sarkıtların ve sütunların süslediği geniş ve yüksek salonlara gelinir. Ancak bu salonlarda güzel, ilginç ve çekici ne varsa köylü, kentli, çocuk, çoban, içeriye her giren kişi tarafından bilinçsiz ve bilgisizce kırılıp, yıkılmış. Duvarları örten yumuşak beyaz veya gri travertenlerin üzerine sanki çok gerekli ve de önemliymiş gibi adlarını, soyadlarını, giriş

tarihlerini bunlarla da yetinmeyip sevgilerinin adlarını kazınmışlar veya aydınlatmada kullandıkları çıkarının kömürü ile çiziktirmişler. İnce, alımlı dikit ve sarkıtların uçları koparılmış, tavanla tabanı birleştiren sütunlar en zayıf ve en ince yerlerinden kırılmışlar. Sadece kalınca ve görkemli dikitler, sarkıtlar ve sütunlar bu yıkımdan kendilerini kurtarabilmişlerdir.

Aynı yıkımı, Seydişehir'in 30 km. güneyinde 2006 m yüksekliğe ulaşan Tınaz dağı'nın batı eteğinde yeralan yatay uzunluğu 450 m ye varan Tınaz mağarasında da görüyoruz (şekil 1). Bu güzel ve uzun mağaranın yeni yapılmakta olan ve büyük bir turizm taşımaya elverişli Konya-Seydişehir-Manavgat yolunun hemen kenarında yeralması değerini oldukça arttırmaktadır. Büyük bir kesimi yatay uzanan, oldukça geniş ve yüksek olan, bütün yıkımlara karşın içinde güzel dikit ve sarkıtların, küçük gölcüklerin bulunduğu Tınaz mağarası az bir harcama ile yerli ve yabancı turistlerin ziyaretine açılma olasılığına sahiptir. Bu nedenle mağaranın iç güzelliklerinin yıkımının devamını önlemek için gerekli önemlerin zaman yitirmeden alınmasında büyük yarar vardır.

Şekil 1: Yer bulduru ve Seydişehir Çevresindeki önemli mağaraları gösterir harita.

İnsanların yıkımına uğramış bir diğer mağara, Seydişehir'in 5 km kuzeyinde, Seydişehir-Beyşehir yolu kenarında yer alan alçak bir tepenin üzerinde bulunan Güvercin mağarasıdır (şekil 1). Kuyu biçiminde 20 m derinliğindeki girişten sonra, mağara genişçe fakat basık bir salona sahiptir. Burada da dikitler, sarkıtlar ve sütunlar büyük ölçüde yıkıma uğramıştır. Mağaranın kuyu biçimli girişi, ya mağaranın derinliğini ölçmek amacı ile ya da keyfi atılan taşlarla ve kaya blokları ile doldurulmuş.

Yukarıda kısaca değinilen üç örnekte de görüldüğü gibi Seydişehir çevresindeki mağaralar büyük yıkıma uğramışlardır ve bu durum günümüzde de tüm hızıyla sürmektedir. Yurdumuzun diğer yörelerinde bulunan mağaraların durumları da hiç kuşkusuz yukarıda anlatılanlardan farklı değildir. İster istemez insanın usuna şu sorular gelmektedir; İnsanlarımız, doğal güzelliklerimiz arasında önemli yeri olan mağaraları niçin hor görüyor? Kendisine hiçbir zararı olmadığı halde içindeki güzelliklerini niçin kırıyor ve yıkıyor? Bu sorulara yanıt kanımızca şunlar olmalıdır: Bilgisizlik, bilinçsizlik ve doğal zenginliklerin değerini kavrayamamak.

Mağaralarımızı insanlarımızın yıkımından kurtarmak ve onları değerlendirmek için birisi kısa, diğerleri uzun sürede sonuç verebilecek üç önerimiz olacaktır:

1 — Valilikler ve kaymakamlıklar tarafından il ve ilçe sınırları içinde bulunan mağaraların girişlerinde, her içeri girenin görebileceği bir yere "İçerde hiç bir taşın, dikitin, sarkıtın ve sütunun kırılmaması" ricası yazılı tabelaların asılması.

2 — İlk ve orta dereceli okullarımızda coğrafya ve yeni uygulamaya konan ahlak derslerinde, öğrencilere insanın doğaya yaptığı olumsuz etkileri ve çevre kirlenmesi hakkında bilgi verilmeli ve yurdumuzun doğal zenginliklerinin değerleri ve korunmaları gereği ayrıntılı bir biçimde öğretilmelidir.

3 — Sayılarının küçümsenmeyecek kadar çok olduğuna inandığımız güzel, ilginç ve büyük mağaralarımızın zaman yitirmeden ışıklandırılıp, içinde kolayca yürünebilir duruma getirilerek yerli ve yabancı turistlerin ziyaretine açmak ve onları gelir getiren bir kaynak durumuna getirmek gerekir. Bu işleri Turizm ve Tanıtma Bakanlığı veya Yerel idarelerin üzerlerine almaları gerektiği kanındayız.